ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 929 — ՇԱԲԱԹ — 29 — ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 1869

ՄԱՍԱՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Սակայն լրագիրս 5 անգամ կը հրատարակուի ամսոյ մը մէջ. 4 Օրաթերթ եւ 1 Շաբաթաթերթ։

Տարեկան դիմ. Կ. Պոլսոյ համար	180
,, ,, Գաւառաց ,,	10 Մէ
Վեցամսեայ գին Կ. Պոլսոյ ,,	90 Գր
,, ,, Գաւառաց ,,	5 Մէ
Իւրաքանչիւր թուոց գին	
Շաբաթաթերթ	00
Օրաթերթ	20

Գաւառս գացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութիւնս վրայ է։
Ժամանակնոց տարը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ եւ անգամի համար 2 ղրուշ։
Լրագրոյս վճարելիք համակ կամ որեւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տիրոջ անունն պիտի ուղղուի. եւ հանդերձ ծախքն ալ զրկելի վրայ է։

ԿՊՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փարիզի մէջ կատարուած ընտրական գործողութեանց արդիւնքը չափաւոր ազատականաց նպաստաւոր եղաւ, 'ի բաց առեալ Լանթիէրնի (լոպտեր) խմբագիր Պ. Ռոշֆոռ, որ անհաշտելեաց ամենէն կատաղի մասին ներկայացուցիչն է։ Ուրիշ կատաղիներ ալ կային Փարիզի միւս ընտրական շրջանակներուն մէջ առաջարկուած, բայց քուէից առաւելութիւն չի կրցան վաստակիլ։

Սակայն յայտնի եղաւ որ Դաղղիոյ մեծ քաղաքներուն եւ արիւղի ընակչաց ամենամեծ մասը թէ եւ անձնական կառավարութեան հակառակ են, բայց կարմիր հասարակապետականաց եւ անհաշտելեաց ալ կողմնակից չեն. խռովութիւն, կռիւ, արիւնհեղութիւն չեն ուզեր։ Սակայն դատ։ Հասարակ, 'ի սկզբան Նարոլէոնի կառավարական դրութեան դէմ ունեցած ատելութիւններն դոհացնելու համար անհաշտելեաց հետ միացեր էին, կոյսեր ազատամիտ զիջումները տեսնելով ամենքեան ու նոր քաշուեցան, որով անհաշտելեաց Լեդէոնը տկարացաւ։ Այդն իսկ անհաշտելեաց մէջ ալ անհամաձայնութիւններ երեւան եկնելով՝ անոնց ալ չափաւորները կատաղիներէն զատուեցան։

Լըարիւ Ռոլէն, Պանսէը Կամպէթթա՝ որք առաջ Ռոշֆոռի ընկեր գաղափարակից եւ ջատագով էին, զատուեցան անկէ, եւ հիմա կատաղեաց խումբին դլուխ մնացած են միայն Ռոշֆոռ եւ Ֆիէլիքս-Ֆոխ, երկուքն ալ խմբագիր, երկուքն ալ արիւնհեղութեան ջատագով, առաջինը երդում ընելու պատրաստ, բայց դրժելու մտադիր, երկրորդը՝ երդմնաբացարձակ թշնամի. բայց երկուքն ալ, մանաւանդ Ռոշֆոռ, անդադար պոռչըտող, մեծ մեծ ջարդող, մեծ մեծ ազատնալիքներ, մեծ մեծ խոստումներ ընող։

Ռոշֆոռ՝ իր հեռաւոր հանրաբին եւ ըրած խոստումներուն չնորհիւ յաջողցաւ երեսփոխանական ամբոնէ մը ձեռք բերել, բայց ըրած խոստումներէն եւ ոչ մէկը կատարելու փիճակի մէջ է։ Իր ամէն մէկ քայլափոխը ծաղրելի պիտի ըլլայ խորհրդարանին մէջ, եւ ճարտարութիւնն ալ տկար ըլլալուն՝ չարաչար պիտի բանակոծի։

Արդէն իրեն բարեկամ եւ շատ մտերիմ մէջ համամիտ եղող հրատարակիչք հանրաբանին աւելի սկսած են իր ընարութեան հետեւեալ օրը։ Ինչ պիտի ընեն երբոր տուած խոստումները չկրնայ կատարել, որոց գլխաւորն է ազատութիւնը վերցնել եւ ընդհանուր բարեկեցութիւն հաստատել, որ անհնարին բան է։ Արդարեւ թէ ինքն ալ այժմէն վարանման մէջ ինկած եւ թերեւս զղջացած է իր յանձն առած դերին վրայ, որուն վերջը խայտառակութիւն է։

Վերջապէս Ռոշֆոռ Պրիւքսէլ դանուած ժամանակ իր դառնամ դատումներովը բաւական անուն հանեց եւ բաւական ալ ատակ շահեցաւ։ բայց Փարիզ դալէ ետեւ հանրաբանին շատ պակասցաւ նոյն իսկ իր կուսակիցներուն առջեւ, եւ եթէ ընտրութիւնը քանի մ'օր ալ ուշանար, շատ հաւանական է որ քուէ ալ չվաստակէր։ Հեռաւէն ահաւոր հսկայ մը կը կարծէին զինքը. մօտէն տեսած ժամանակ այնչափ մեծ չդտան, եւ հիմա ատակեդծնի մը կարդ դրած են. վերջն ալ ո՛վ դիտէ ո՛ւր պիտի իջեցընեն։

Յեղափոխական բանակին գինուորը բաւական յաջող էր իր դերին մէջ, եւ բաւական վատնդաւոր կը համարուէր։ Երբոր դօրապետ ըլլալու եկաւ, ամէն բան մէկէն կորսնցուց։

Այսպէս կըլլայ միշտ այն խօլ փառասէրներուն վախճանը՝ որք իրենց շրջանակէն դուրս ելնելով՝ իրենց սրբամտութեան անյարմար կամ կարողութենէն վեր դործերու կը ձեռնարկեն։

Ռուսիա՝ հիւսիսային Սպոյ մեծ մասը ձեռք անցուցեալ եւեւ՝ հարաւային Սպոյ վրայ ալ իր ազդեցութիւնն օր քան զօր ընդարձակելու կաշխատի։ Պարսկաստանի եւ Արիստանական Ընդկատանի սահմանակից երկիրներուն վրայ հիւսիսի կողմէն բանեցուցած ճնշումը բաւական չսպիտակով, հարաւի կողմէն ալ զանոնք պաշարելու ձեռք զարկած է։

Ընդդիմայիք Կարմիր ծովուն բերանը Արերմի կղզին ձեռք անցուցեալ՝ Պապ էլ Մ'անդէպի նեղցին վրայ երկրորդ Ճիպրալթար մ'ըրած են զայն, եւ իրենց այս դիրքն աւելի ամրացնելու համար՝ Ֆապէշատանի մէջ ալ ձեռք ունենալ կուզեն. եւ այս նպատակաւ՝ Թիկրէի Հասան իշխանին՝ որ իրենց բարեկամ է՝ կ'օգնեն, որպէս զի իրը Ֆապէշատանի տիրելով Թէոդորի տեղն անցնի։

Ռուսերն ալ միւս կողմանէ Հասայի հակառակորդ Կօզաղի իշխանին կողմը բռնելով հրաղէն եւ պատերազմական մթերք դրկեր են, որով վերջինը բաւական զօրացեր եւ ինքզինք կրցեր հրատարակեր է հանդէպ Ֆապէշատանի։

Սակայն առաջ Ֆապէշատանի մէջ անդգիական ազդեցութեան հակառակորդները դ ազդեցիկ էին, հիմա ուրեն եղած են։

Սուէշի ջրանցքին բացուիլը քիչ շահաւոր չպիտի ըլլայ Ռուսիոյ, վասն զի Օսէատ Մարսիլիայէն աւելի մօտ է Սուէշի։ Ընդդիմայ անշուշտ նեկատած էր զայս, եւ շատ հաւանական է որ Սուէշի ջրանցքին բացման դէմ ունեցած հակակրութեան պատճառներէն մէկն ալ այս նկատումն եղած ըլլար։

Գերմանական լրագրի մը խօսքին նայելով, Դաղմատիոյ ազատամտութիւնը դեռ զսպուած չըլլալէ զատ՝ վերջին ընտրեր Լասարիոյ զօրաց նպաստաւոր ալ չեն։ Լասարիական զօրաց ձախ թեւը չէ կրցեր Ալ Էլքա Ջակվոզատքի կիրճէն անցնիլ, եւ կատաղի կռուով մը շատ մարդ կորսնցնելէ ետեւ Սերքվիսի կողմը քաշուեր է։

Պատատարք՝ որ կիրճը կը պաշտպանէին, կարդէ դուրս քաջութեամբ կռուեր եւ իրենց ոստիկ կրակովն եւ լեռներուն վրայէն արձակած խոշոր քարերով շատ վնաս հասուցեր են զօրաց։

Իսկ Լասարիացւոց ալ թեւը Լէտէնիքի կողմէն յաջողեր է Ֆրակալի բարձունքը հանելը եւ ապատատիները՝ որ Ֆրակալի բերդը պաշարած էին, ետ քաշուելու ստիպել։

Այս լուրերը սովորական ճանբով եկած են, եւ մինչեւ նոյ. 9/21 կը հասնի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տեղական թղթատարութիւնը յառաջիկայ երիւշաբթի օրը՝ դեկտ. 1՝ դործողութեան պիտի սկսի։

Ինչպէս արդէն ծանուցած ենք, առ այժմ տասնեւչորս գրասենեակ պիտի ունենայ հետեւեալ տեղերը.

Պէյօղլուքտէրէ, Թարապիա, Գենիքէյ, Արնաւուտքէյ, Օրթաքէյ, Իւսկիւտար, Գալաթքէյ, Պէնճ կղզի, Էնբա, Զալթիա, Սուլթան Ահմէտ, Սուլթան Պայազիտ, Սուլթան Մէհէմէտ եւ Աղ-Սերայ։

Այս գրասենեակներուն մէջ եւ դիւաւոր ծխավճառաց խանութները բոմթայի գրաշներ եւ նամակի գրաշմուար պատուանները պիտի դանուին հասարակ թեան ծախսելու համար, եւ յիշեալ ծխավճառաց խանութները ձգուած նամակները կանոնաւորապէս ժողովելով գրասենեակները պիտի տարուին եւ անկից ալ երթալիք տեղերը պիտի դրկուին։

Ընդհարկամ առանց նամակադրոշմի նամակ լրագիր եւ ուրիշ որ եւ է թուղթ չեն ընդունուիր։

Նամակաց հասցէները լաւ կարդացուելու կերպով պէտք է դրուին, եւ պէտք է պարտնակեն դրկուած անձին անունը մականունը արհեստը կամ պաշտօնը, թաղին եւ փողոցին անունը, տունը կամ խանութին թուահամարը։

Երբոր բոմթայեն գինը պակաս վճարուած ըլլայ, այսինքն երբոր դրկուած նամակ մը պէտք եղածին չափ նամակադրոշմ չունենայ, առաջուէն կրկնապատիկ կառնուի։

Մինչեւ հինգ տրամ կշռող պարզ նամակի մը գինն է 40 փարա, իսկ հինգ տրամէն աւելի կշռողը կրկնապատիկ կը վճարէ։

Ամեն ձեւով եւ մեծութեամբ լրագիրները, շրջաբերականները, ծանուցումներն ու այցետոմսերը հաւասարապէս 10 փարա պիտի վճարեն ամեն մէկ օրինակի համար։ Իսկ տետրակներն եւ լրագրաց ծրարները՝ մինչեւ 25 տրամ ծանրութեան համար 10 փարա պիտի վճարեն, եւ 25 տրամէն աւելի կշռած առաններն 20 փարա, եւ այս համեմատութեամբ ամեն մէկ 25 տրամէ աւելիին համար 20 փարա աւելի։

Ռոսթայի վերատեսչութիւնը կրնայ լրագրատերաց հետ պայմաններ դնել լրագիրները բժանորդաց տունը դրկելու համար։ Այս պարագայիս մէջ լրագիրներն յատուկ դրոշմ մը կունենան՝ ազատ շրջաբերութեան համար։

Սամանիներու մէջ ոսկի, թղթադրամ արժեւոր ոչ եւայլն դնելն արդիլուած է, եւ բոմթան պատասխանատու չըլլար այս տեսակ յուզարկմանց։

Օտար երկիրներ դրկուելիք նամակները՝ բոսթայի ծախքէն ազատած ըլլան թէ ոչ՝ տեղական թղթատարութեան ծախքը պէտք է վճարեն։

Իսկ Տերութեան դաւառները դրկուելիք նամակները՝ երբոր դուրս ելթալու ծախքը վճարած ըլլան, տեղական թղթատարութեան ծախքէն ազատ կը մնան։

Յատկապէս յանձնարարեալ նամակներու համար կրկնապատիկ ծախք կը վճարուի եւ ատացագիր մը կը բռնուի դրկողին։ Նոյնպէս դրկուած անձէն ալ ատացագիր մը կառնուի ձեռքը հասած ժամանակ։ Յանձնարարութիւնները դրասենեակներուն մէջ կըլլան։

Սամանաց բաշխումը յատուկ թղթատարներու ձեռքը պիտի ըլլայ, եւ ասոնց արդիւնաւոր է հասարակութենէն որ նու է վարձք կամ դարդեւ պահանջել։ Սակայն դատ հասարակութեան հետ վերջին ծայր քաղաք եւ քաղաքավար կերպով պիտի վարուին։

Տեղափոխութիւն ընդ անձինք պէտք է որ թղթատարներուն կամ դրասենեակներուն իմաց տան իրենց նոր բնակարանին վրայ ու թուահամարը։

Թղթատարներուն կամ դրասենեակաց դլխաներուն դէմ դանդատ ունեցողը պէտք է վերատեսչին կամ տեսչին դիմէ, եւ անանք պէտք է դատը պիտի տեսնեն։

Ծրարու ճանբով դրկուելիք նամակաց լրագրաց եւ այլն համար Հիրքէթի խայրիէի ու Ֆեվազիսի շրջանակներուն ժամանակացոյցը պէտք է հիմ բռնուի նամակ տալու համար։

Սակայն տեղական թղթատարութեան դրոշմներն արժէք չունին նոր թղթատարութեան համար. նոյնպէս մայրաքաղաքիս մէջ տեղ տեղ դրուած հին տուփերն ալ բնաւ յարաբերութիւն չունին նորին հետ. ուստի պէտք չէ անոնց մէջ նամակ ձգել։

Թղթատարութեանց վերատեսչութիւնը յատուկ ծանուցմամբ կիմացունէ հասարակութեան որ Գօլոյ, Ռերայի եւ Պալաթիոյ մէջ օրն երկու անգամ նամակատուփերը պիտի բացուին, առաւօտեան ժամը 4ին եւ երիկուան ժամը 10ին։ Կէս օրին միջոցներն ալ աւելի նամակաբաշխութիւն մը պիտի ըլլայ Իսկիւտարի, Գատըգեղի, Պղնիի եւ Պոսփորի նամակաթերչոգենաւները դալէ ետեւ։

Այս տեղերը ղրկուելիք նամակներն ալ մինչեւ ժամ 9 պիտի ընդունուին։

Գրասենեակներն ամեն օր ժամը 3½ին պիտի բացուին եւ 11ին պիտի գոցուին։

Նամակադրոշմ գնելու եւ նամակ ձգելու համար որոշուած ծխավաճառաց խանութներուն ցուցակը երկուշաբթի աւուր թերթով կը հրատարակենք։

Ինչպէս որ ծանուցուած էր, հինգշաբթի օրը 800,008 քսնսոլիտէ լիրա հրապարակաւ այրեցաւ արքունի փողերանոցի հրապարակին մէջ՝ Ինքնակայութեան յատուկ յանձնաժողովի մը։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Ֆիլորէնցա 8 դեկտ.

Զիալտինի զօրապետը հրաժարեցաւ պաշտօնէութիւն կազմելու դործէն. կառավարութեան որոշումը դեռ յայտնի չէ։

Փարիզ 8 դեկտ.

Կը հաւատան թէ պաշտօնեայք հրաժարական տուեր են։

Թաթռի լրագիրը սուտ կը հանէ այն լուրը թէ հիւպատոսաց իրաւասութեան խնդրոյն վրայ Եգիպտական Կառավարութեան ներկայացուցած խառն ծրագիրը յանձնաժողովէն ընդունուելը է, եւ կաւելցնէ թէ տակաւին բան մը որոշուած չէ։

Փարիզ 8 դեկտ.

Օրէնդրական ժողովին մէջ Գ. Տրէօլի ընտրութեան առթիւ ներքին դործոց պաշտօնեայն յայտարարութիւն ըրաւ թէ կայսեր կառավարութիւնը վերջնական կերպով ճշմարիտ աղատութիւն մը կուզէ հիմնել Գաղղիոյ մէջ. բայց ասոր համար խոհեմութիւն ու անդրդուելի կամք պէտք է. եւ խօսքն աւարտեց կայսեր այս խօսքը յիշելով. «բազմակարդութեան մասին ես կը պատասխանեմ, դուք աղատութիւնը վրկելու օդնական եղիք ինձ»։ (Երկար ծափահարութիւն։)

Լոնտրա 7 դեկտ.

Օմպլի դքսուհին մեռաւ։ Երկու դունդ զօրք ղրկուեցան Իրլանտա։

Փարիզ 8 դեկտ.

Պաշտօնական լրագիրը կըսէ թէ կայսրուհին խիստ լաւ յիշատակներ բերաւ Մրսելիի մէջ դտած ընդունելութեան վրայ։ Ներկայ դտնուած հանդէսները վկայութիւն մ'էին Մրսելիի մէջ Գաղղիոյ ունեցած քաղաքակրթիչ ազդեցութեան եւ արդի դիտութեանց յառաջդիմութիւններուն։

Մարսիլիա 9 դեկտ.

Երեկ իրիկուն 'ի պատիւ Հռոմի եկեղեցական ընդհանուր ժողովին եղած լուսավառութեան առթիւ 500ի չափ մարդիկ Մարսէյէզ երգելով փողոցները պտըտեցան եւ ցոյցեր ըրին եպիսկոպոսարանին եւ քաղաքապետական պալատին դէմ։ Ոստիկանութիւնը ցրուեց բազմութիւնը եւ 60ի չափ մարդ ձերբակալեց։

Ֆիւրէնցա 9 դեկտ.

Թագաւորը խորհուրդ ընելով որոշեց Գ. Սելլայի յանձնել նոր պաշտօնէութիւն մը կազմելու դործը։ Դեռ յայտնի չէ թէ Գ. Սելլա պիտի ընդունի։

Վիէննա 9 դեկտ.

Հիւսիսանդրիայէն եկած պաշտօնական հեռադիր մը կը հաստատէ թէ փոխարքան առանց պայմանի ընդուներ է Յունլթանին հրովարտակը։

Հռոմ 8 դեկտ.

«Այսօր եկեղեցական ընդհանուր ժողովը հանդիսաւոր բացուեցաւ։ Պապը Վատիկանէն թափորով եկաւ՝ 9 կարդինալներու եւ 754 եպիսկոպոսներու հետ եւ Պ. Պետրոսի եկեղեցին դնաց, ուր հանդիսաւոր պատարագ մ'եւ առենաբանութիւն մ'ըլլալէ եւ Պապը ալ օրհնութիւն տալէ ետեւ՝ ժողովը բացուեցաւ։

ՍՈՒԵՏՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Լիվերբուլ 8 դեկտեմբեր

Բամպակ, Մ. Ն. Օ.	12
Վաճառեալ,	12,000 հակ
Ցորեն, թուլ	
Կաւաւատ,	53—58

ՖՕՆՏՕ

9 դեկտեմբեր

Օսմ. Բոնս. Լոնտրա	43½—44½
Օսմ. Բոնս. Փարիզ	44,30—44,57½
« Փոխ.	1865ի 337

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՍԷԱՄԷ ՈՒՏՈՒՏԻԷ

27	Նոյեմբ.	Հինգշաբթի իրիկուն գոցուեցաւ	48 37
28	«	Ուրբաթ առաւօտ	48 4
		բացուեցաւ	48 36
		Իրիկուն գոցուեցաւ	428
27	«	Շաբաթ առաւօտ բացուեցաւ	49 5
		գոցուեցաւ	49 9
		Կէս օր բացուեցաւ	49 10

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կը լսենք թէ Ս. Պատրիարքն այսօր Յունաց Պատրիարքին այցելութեան պիտի երթայ։

Հինդշաբթի օրը խառն ժողովոյ դումարման օրն էր, բայց նիստ չեղաւ։

Ը կարծենք որ ասոր պատճառը ժողովին հրաժարականը չկրնար ըլլալ վասն զի մինչեւ նոր ժողովոյ կազմութիւնն իր պաշտօնը շարունակել խոստացած է։

Խրիմեան. —Նոյեմբեր 12ի Ընդհանուր ժողով. —Ուխտ. —Սահմանադրութիւն. —Երեսփոխանութիւն. —Մասիս. —Մանղումէ։ (Տես թիւ 927. 928)

Ը.

Վերջին ժամանակներս անխորհուրդ դրիչ մը Աւետարանին «Խրատեցէք զմիմեանս . . . դուք ամենեքին եղբարք էք . . .» խօսքերը մուռնալով՝ «Ոչ կարէ ոք երկուց տէրանց ծառայել . . . զի զմին ատիցէ եւ զմիւսն սիրիցէ» խօսքերը բնաբան առաւ եւ իր սովորութեան համեմատ բաղում էջեր մրոտեց՝ հաստատելու համար թէ տէրութեան պաշտօնի մէջ գտնուողները չեն կրնար ազգին օգտակար ծառայութիւն ընել։

Այսպէսի բացարձակ եւ ընդհանուր վճիռ մը շատ ծանր էր մեր ազգին համար եւ խիստ վնասակար։ Ոչ միայն ազգին այլ եւ այլ դասերուն մէջ խոհեր եւ բաժանումներ կը դնէր, ոչ միայն ազգին իրաւանց եւ սահմանադրութեան ոգւոյն եւ սկզբանց հակառակ էր, այլ եւ տէրութեան ու ազգին մէջ փոխադարձ անվստահութեան առիթ։ Ընտարակոյս այս անպատեհ վճիռն արձակողը լաւ չէր կշռած անոր նշանակութիւնը, անխորհրդաբար յառաջ նետուեր էր՝ առանց ուր հասնիլը դիտնալու։

Երբոր Տէրութիւնը վերհանձնարար պաշտօնութիւն շնորհած է ազգին՝ իր ներքին դործերն ինքնին կարգադրելու. երբոր կրօնի եւ դաստիարակութեան կատարեալ ազատութիւն շնորհած է մեզ. երբոր մեր Պատրիարքը, առաջնորդները, ազգային վարչութեան պաշտօնեայներն ընտրելու իրաւունքնիս ճանչցած եւ ըստ այնմ Սահմանադրութիւն մը շնորհած է մեզ. երբոր քաղաքական հաւասարութեան կենսատու սկզբունքը ընդունելով՝ իր հպատակ ժողովրդոց առջեւ առանց ազգի եւ կրօնի խտրութեան իր պաշտօնները եւ իր բարձրագոյն դպրոցները բացած է, ի՞նչ հարկ եւ ի՞նչ պատեհութիւն կար այսպիսի անքաղաքական վճիռ մ'արձակելու. վճիռ մը՝ որ բնաւ յարմարութիւն չունի ազգին Տէրութեան հետ ունեցած քաղաքական անբաժանելի կապերուն. վճիռ մը՝ որ երկու տարբեր կամ իրարու հակառակ շահեր, երկու տարբեր քաղաքականութիւն, եւ այս երկու տարբեր շահերուն եւ քաղաքականութեան ներկայացուցիչներ կընայ ենթադրել ազգին մէջ։

Մասիս իրաւամբ բողոքից այս անհեթեթ առարկութեանց դէմ. «Քանի որ տէրութիւնն ու ազգը մէկ «տեղ կերթան, անձ մը կրնայ երկու «քին ալ պաշտօնեայն ըլլալ, ըսաւ. «քանի որ ազգին քաղաքական շա«հերը տէրութեան շահերէն տարբեր «չեն, քանի որ մէկ տէրութեան մէջ «երկու քաղաքականութիւն չկայ, «քանի որ Հայք եւ կառավարու«թիւնը յառաջդիմութեան ճանբուն «մէջ ղուդընթաց են, չեմ կրնար հաս«կընալ ի՞նչ ըսել է «տէրութեան եւ «միանդամայն ազգին ծառայէն ան«հընար է։» Տէրութիւնը ազգային «դործոց մէջ դտնուող պաշտօնատա«րէ մը չպահանջեր առանձին՝ ինչ որկը «պահանջէ բոլոր ազգէն, եւ ինչ որ «բոլոր ազգէն պահանջելու իրաւունք «ունի, զայն ոչ Օսման էֆէնտին «կրնայ ղլանալ եւ ոչ որ եւ է ազ«գային։»

Ազգին շահը տէրութեան վստահութեանը մէջ է. ասոր համար է որ Սահմանադրութիւնը մինչեւ իսկ Պատրիարքին վրայ պայման դրած է ազգին եւ տէրութեան վստահութիւնը վայելող ըլլալու, եւ այս ալ դլխաւորապէս ազգին օգտին համար. որովհետեւ մեր ազգը Օսմանեան տէրութենէն դատ ուրիշ տէր, խնամակալ եւ պաշտպան չունի. իր ամեն ցաւոց դարմանն անկէ կսպասէ։ Տէրութեան ծանօթ, տէրութեան վստահութիւնն ու համարումը վայելող ազդասէր անձինք ամեն ժամանակ մեծամեծ ծառայութիւններ ըրած են ազգին եւ կրնան ընել։ Սակայն ոչ ոք կրնայ ուրանալ անցեալ պատմութիւններն եւ ժամանակակից դէպքերը վկայ են ասոր։ Տէրութեան պաշտօնի մէջ դտնուելը, տէրութեան առջեւ յարդ ու համարում ունենալը՝ երբոր ազդասիրութեան հետ ընթրդի՝ միշտ օգտակար եղած է եւ կըլլայ ազդին։

1861ի ազդային երկպառակութեան ժամանակ Սահմանադրութեան պաշտպանները մեծ մասամբ տէրութեան պաշտօնատարներն էին, եւ հակառակորդները քանի մը հին ամիրաներ, էմնաֆի դլխաւորներ եւ կղերին մէկ մասը։ Ասոնք անուրանալի ճշմարտութիւններ են։ 1866ին ալ սահմանադրութիւնն ամրաստատելու եւ իրրեւ անդործադրելի վերաքննութեան ենթարկողներուն մէջ՝ եթէ քանի մը էֆէնտիներ կային, մեծ մասը հին ամիրաներ էին, բայց նոյն դասերէն մեծագոյն մասն մ'ալ ոչ միայն դժգոհած եւ առաջիններն այպանած է, այլ եւ այսօրուան օրս անոնցմէ մէկը՝ ազգին դադարեալ իրաւունքն իրեն վերադարձնելու աշխատած եւ ըստ մասին ալ յաջողած է։

Երբ քանի որ, ինչպէս իրաւամբ դիտած է Մասիս, ազգին մէջ իշխող եւ իշխեալ մասեր չկան, քանի որ ազդային իրաւունքն ընդհանուրին են եւ ամեն մարդ այն ընդհանուր իրաւանց հաւասարապէս մասնակից, քանի որ ընտրութեան իշխանութիւնն ազգին է, ժողովրդեան պարտքն է ճանչնալ եւ ընտրել իրեն օգտակար անձինքը՝ ո՛ր դասի եւ վերաբերեալ ըլլան, անոնցմէ ու ոչ ազդասէր մարդոց համար քուէ չտալ, այնպիսիներուն ազդային պաշտօն չյանձնել, կուզէ ամիրայ ըլլայ, կուզէ էֆէնտի, կուզէ վաճառական, կուզէ արհեստաւոր, կուզէ եկեղեցական։

Ինչ ճանչնայ ժողովուրդն ուղիղ բարոյականի տեր անձինքը՝ իրենց ըրած դործերէն, եւ զանոնք ընտրելու սկզբունք ունեցող մարդիկ որ եւ է պաշտօնի մէջ իրենց սկզբանց համաձայն կը դործեն. այն մարդը միայն իր սկզբունքն ազդեցութեան կը ղրկէ՝ որ խարդախ չահամոլ կամ վառամոլ է։

Այսպէս ըսեր էր Մասիս, այսպէս ըսաւ եւ ժողովուրդն իր ստորագրած հանրագիրներով. այսպէս ըսաւ եւ Խրիմեան սրբազան նոյ. 12ի ատենաբանութեանը մէջ՝ երբոր դոչեց. «Տէրութեան եւ ազդին շահերը մէկ «կը ճանչնամ. տէրութեան շահը տար«բեր՝ ազդին շահը տարբեր չեմ ճանչ«նար։ Ազդին մէջ խտրութիւն չեմ «ընդունիր. ամիրայ, էֆէնտի, էմնաֆ, «հարուստ, աղքատ, ամենն ալ հաւա«սարապէս եղբայրներ կը ճանչնամ, ամե«նն ալ հաւասարապէս կը սիրեմ, եւ «կուզեմ որ ամենն ալ եղբայրական «սիրով միացած՝ աջակից եւ ձեռնտու «ըլլան ինձ ազդին ցաւերը դարմա«նելու։»

Ահա այսպէս ողջամիտ ժողովուրդն եւ իր սիրելի Հայրը կը բողոքեցին Մանղումէի ազդամէաս եւ անխորհուրդ կարծեաց դէմ, եւ Մասիսի իրաւունք տուին։

Խ. Պ.

Երեքշաբթի օրը Խասդիւղի Ներսիսեան վարժարանի աշակերտները Ս. Պատրիարքին ներկայանալով հեռեւեալ ուղերձը մատուցին։

Սրբազան Հայրիկ.

Ո՞վ կրնայ անանք որ հայրենիքին մէջ Ձեր ճամբուն վրայ մերկ եւ բոկոտն կազմակերպեր թէ «Հայրիկ զմեզ մի մոռնար». ի՞նչ կը նշանակէր այս սրտաբուխ աղաղակը որ արձագանք դտաւ մեր սրտերուն մէջ եւ մեր դէմքերը արցունքով ողողեց։

Ասանք Հայաստանի բուն զաւակները, մեր հարարիւն եղբայրներն էին. իրենց աղաղակը թշուառութեան, ադիտութեան եւ նոյն իսկ մեզի դէմ բողոք մ'էր թէ զիրենք այսպէս լքեր ենք։ Իրենց մանկական թեւերը տարածելով՝ այս բողոքը կը ներկայացնէին Հայոց Հայրիկին եւ Հայաստանի հրեշտակին։

Հայրիկ, զմեզ հոս բերողը չէ թէ քաղաքավարական սովորութիւն մ'է, վասն զի դուք չուք եւ չըպար էք սիրեր. չէ թէ այդ աթոռին, ուր արժանիօք կը բազմիք, ակնածելի գիրքն է, վասն զի Ձեր սիրտը ամենէն ակնածելի եւ նուիրական աթոռ մ'է վասն զգացմանց, այլ մեր քայլերուն առաջնորդողը Հայաստանի ոգին է. անոր անունը պատմութեան մէջ միայն կարդացեր էինք, եկանք 'ի Ձեզ անոր անձնաւորութիւնը տեսնելու. եկանք մեր տկար ձայնը Հայաստանի զաւակաց աղաղակին հետ միացնելու եւ ապաչելու զՁեզ որ զմոռնք երբէք չմոռնաք։

Հայրիկ, Գոլսեցին կը կռուի եւ կը վիճաբանէ կեանքի վայելքներու մէջ լոզալով. սակայն Հայաստանի Հայը մարի եւ մարմնոյ մնունդ կը պահանջէ, ծերութիւնը անբռնաբարելի գերեղման մը, մանուկը լոյս, եւ կոյսն իր անարիւ պատիւը կուզէ, եւ այս ամենը դուք պիտի պատրաստէք. եւ օրհնեալ ըլլան ձեր քրտաքները, որոնք այս նպատակին համար կը թափուին։

Եւ մենք Ս. Ներսիսի սանունքս ձեզի արժանաւոր գաւակներ ըլլալու համար Ձեր հայրական օրհնութիւնը կը խնդրենք։

'Ի դիմաց Ներսիսեան սանուց

25 Նոյ. 1869 Ղազարոս Պետրոսեան

Ս. Պատրիարքը խիստ գոհ եղաւ այս ուղերձէն. «Սամաթիոյ Ս. Սահակեան եւ Խաղիւզի Ներսիսեան վարժարաններն աղջին մէջ առաջին եղած են, բան, իրենց փառաւոր արդիւնքներովը». եւ դպրոցին վրայ տեղեկութիւններ ստանալով, տղայքը քաջալերեց։

Կ. Պոլիս 26 Նոյ. 1869

. . . խմբագիր.

Մանղումէի Էֆքէարի անցեալ շաբաթ իրիկուան թուոյն մէջ երկար յօդուած մը տեսայ, ուր ձեր թերթով հրատարակած «Ծայրայեղութեան վտանգները» վերնագրով յօդուածին՝ բաւական ժամանակ քնանալէ ետեւ՝ հերքում գրելու. եւրէ է յիշեալ լրագրին՝ ծայրայեղութիւնն իր վրայ առնելով, եւ այնպէս կարծելով թէ մեք «ռիւմուզ»ով իրեն ակնարկութիւն ըրած ենք։

Մենք ընդհանրապէս ծայրայեղներու վրայ խօսած էինք, բայց մեր նկարագրութեան մէջ Մանղումէ իր պատկերը կը տեսնէ եղեր, ասոր ո՞վ ինչ կրնայ ըսել։ Բայց մեք ապահովութիւն կուտանք Փանոսեան էֆէնտիի որ, ուրիշ կողմանէ ինչ ծայրայեղութեան նմանութիւն ալ որ ըլլայ, մեք զինքը ոչ Մարայի, ոչ ալ Մանղումէն «Բարեկամ ժողովրդեան» լրագրին չափ վտանգաւոր կը համարինք։ Այս ըսելէ ետեւ դանք բուն խնդրոյն։

Մանղումէ վերջին ժամանակներս Հայ ժողովրդեան դէմ ըրած անարդարանալի թշնամանաց պատասխանատուութիւնը վրայէն քերելու համար զարմանալի հնարից կը դիմէ։ Ինքը ժողովրդեան գաւակ ըլլալով՝ ժողովրդին կը ծառայէ եղեր. այս պատճառաւ զինքը մինչեւ անդամ Մարայի (կերեւի որ Լոչֆորը եւ մարած լապտերը մոռցեր է) կը նմանցնեն եղեր, ժողովրդեան կողմը բռնելուն համար զինքը կը մեղադրեն եւ վտանգաւոր ցոյց կուտան եղեր։

Այս կը ծանուցանենք Մանղումէի, որ երբ մենք ժողովրդական իրաւունք մը պաշտպանենք, ոչ ոք զինքը կրնայ յանդիմանել կամ մեղադրել։ Բայց իրեն բռնած ճանբան այս չէ. այլ իրեն բան ու գործ ըրած է շարունակ պատալ կանչել, ժողովրդական եւ հակաժողովրդական վարչութեանց դէմ հաւասարապէս յարձակումներ ընել. անիշխանութիւն սերմանելով զինքզինքն ազատամիտ, եւ մի միայն իր թերթը ճշմարտասէր եւ ժողովրդական երեւցընել, ժողովրդեան տարած յաղթանակներն իրեն սեփականել, եւ անոր կրիցը միայն ծառայելով եւ չնթելով, դայն կերպով մ'իրեն գործիք ընել։ Բայց ասկէ չհեռեւիր թէ ժողովուրդը չնթած չերեւնալու համար ելնելու մէկէն 'ի մէկ անոր թշնամանք ընելու է, ըսելով թէ՝ հարիւրին ութսունը խաբերայութեամբ եւ սահմանութեամբ կապրին։ Սակայն ալ առաջինէն ոչինչ նուազ ծայրայեղութիւն մ'է, եւ ծայրայեղութիւն մը չկրնար ուրիշ ծայրայեղութեամբ արդարանալ։

Իսկ Մանղումէի ժողովրդական իրաւանց պաշտպան եղած ըլլալու պարծանաց համար ալ կըսենք որ այս ալ ընդունայն անապարծութիւն մ'է։ Կրնան մարդ դիտել որ Միւնասի կամ Մանղումէ դեռ հինգ տարի տարուան միջոցին ելած է, երբ ժամանակները բաւական յառաջ գացած, տպագրական ազատութիւնը քիչ շատ Տաճկաստանի մէջ ալ ծաղկելով ամեն լեզուաւ լրագիրներ հաստատուած, իր չհաւնած էֆէնտիներէն մէկ երկու ճշմարիտ ազատասէր եւ լուսամիտ անձանց ջանքը Սահմանադրութեան սերմը ձգուած եւ ազգին մէջ օրինաց եւ պարտուց ու իրաւանց զգացումները զարգանալ սկսած էին։ Այս շարժման մէջ հայ լրագիրներն ալ կրնանք ըսել որ ընդհանրապէս ազգին եւ ժողովրդեան իրաւանց ջերմ նախանձախընդիր կեցան. թէ եւ շատն իրենց պաշտօնը համեստութեամբ կատարելով՝ ազգայոյզ մեսարծութիւններ չբրին Մանղումէի պէս, որ ինչպէս վերն ալ ըսինք, ժողովրդեան տարած յաղթանակներն իրեն վերածել կուզէ, որպէս թէ բռնութեան ժամանակները ալ, երբ ժողովուրդն ինքնիշխան Պատրիարքները կը փոխէր, կամ ամիրայից դառոց ազդեցութեան դէմ կը մարանէր, Մանղումէ կամ Միւնասի կեցած ըլլար։

Որչա՜փ անհեթեթ է Մանղումէի այս պահանջումը, երբ յիշելու ըլլանք թէ որչա՜փ դիւրին է յարձակումներ ընել ազգային ներկայ վարչութեանց դէմ, որք աւելի քաջալերութեանց կարօտ են։ Մանղումէ կրնայ ինքնիրեն ուղղին չափ կարեւորութիւն տալ, բայց չենք կարծեր որ կարենայ՝ բաց 'ի քանի մը պարզամիտներէ՝ իր կարեւորութիւնը կընդունել հասարակութեան ամենամեծ եւ լուրջ մասին, որ քանի մ'ամէն 'ի վեր իր գրածներուն ամենավրդը արժէք մ'ալ չարաւաւ եւ չտար։ Միայն թէ իր սովորութիւնն ըլլալով երբէք ինքզինքը վար չձգել, ուստի կը ջանայ իր սին ճակատամարտը շարունակել, չկեցած տեղը ոչինչ խնդիրներ հանելով, ինչպէս է ուխտի խնդիրը, որուն համար իր էջերը կը մրատէ, եւ ընդունայն կռուարարութեան ոգւով (էսրեմ որ չի.քան) լցուած՝ ասոր անոր վրայ ապիկար յարձակումներ ընելով, որք զինքը առաւել ծաղրելի քան թէ կարեւոր կը ցուցնեն իրաց ճշդրիտ արժէքը կշռող անձանց առջեւ։

Մնամ . . . * * *

Հետեւեալ նամակէն ալ յայտնի կը տեսնուի թէ Մանղումէ իր կիրքը յագեցնելու համար ի՞նչ անարժան միջոցներու կը դիմէ, եւ ի՞նչ տեսակ անձինք են իր արբանեակները։

Պալատ 26 Նոյ. 1869

. . . խմբագիր.

Ստոյգ է թէ ո եւ է անվայել եւ անտեղի գրութեանց արժանաւոր պատասխան լռութիւնն է, սակայն ուրիշ անուամբ հրատարակուած ստութիւն մը հերքել եւ ճշմարտութիւնն երեւան հանելը պարտք մ'ըլլալով, կաղաչենք ձեր ազնուութեան որ բարեհաճիք հետեւեալ նամակը ձեր պատուական լրագրոյն մէջ զետեղել։

Մանղումէի 1084 եւ 1085 թուոց մէջ Պալատէն ուղղեալ Գ. Ս. Ֆրէնկեան, եւ Բազ ստորագրութեամբ երկու նամակ կարդացինք, որոց խօսքին նայելով՝ իբրու թէ «Վսեմ. Օտեան էֆէնտիի ուղղեալ հանրագրութեան մէկ օրինակն ալ մէկ քանի անձանց կողմանէ Պալատ բերուեր, եւ թաղեցւոց կողմանէ մերժուելէն զկնի Թաղական խորհրդոյ ներկայացուելով, խորհուրդս «ըստ իւր կարծեաց» անոր չողոքորթիչ խնասը տեսեր, եւ առանց թաղեցւոց հաճութեան այնպիսի գրգռիչ հանրագրութիւն մը չկրնալ ստորագրելը պատուակ բերելով նա եւս մերժական պատասխան տուեր է։»

Ցիշեալ Բազ ստորագրութեամբ նամակը կը հետեւցուցնէ նաեւ թէ «Պատուոյ Թաղական խորհուրդը իրեն աւանդ տրուած կնիքին յարգելու արժէքը պահելու պարտաւորութիւնը այս անգամ քաջ յիշելով, ուրիշ անգամուան պէս գանի չարաչար չգործածեց՝ իրեն ներկայացեալ որչէ՞ չողոքորթիչ գրութիւնները հաստատելով. հետեւարար կը հրաւիրէ ուրիշ թաղերու խորհուրդներն ալ որ այս ընթացքէն օրինակ առնելով բան այսմ վարուին»։

Նախ կիմացուցնենք Ձեր ազնուութեան որ Թաղական խորհրդարանս ոչ հանրագրութիւն ներկայացուած եւ ոչ մերժողական պատասխան տրուած է, հետեւարար նամակագիրները ստոր են։

Մենք որ Պատուոյ ազգայնոց ողջամիտ մասին հետ Վսեմ. Օտեան էֆէնտիի ազգանուէր սիրոյ քաջ ճանչցող եւ մասնաւորապէս վերջին ժամանակներս Ներսին վսեմութեան ըրած ազգօգուտ ձեռնարկութեանց արդիւնքը տեսնելով ամեն կերպով գոհ եղած, եւ անոնց փոխարէն ազգայնոց մեծագոյն մասին յայտնած երախտագիտական ցոյցէն մինչեւ ցարդ զուրկ մնալնուս վրայ կը ցաւինք, ընդհակառակն եթէ յիշեալ հանրագրիրը այն ատեն մեզ ներկայացուելու ըլլար՝ զայն ամենայն սիրով եւ յօժարութեամբ ընդունելով խղճի մը ապօք պիտի ստորագրէինք, ինչպէս որ մօտ օրերս անոր մէկ օրինակը ձեռք բերելով թաղիս քահանայական դասուն եւ ողջամիտ մասին ստորագրութեամբը Ներսին վսեմութեան ներկայացուցինք։

Թաղիս մէջ վերոյիշեալ նամակագրոյ պէս արժէքնին ճանչցուած մէկ քանի անձեր դեռ եւս դանուին, որք կոյր զգուրայն ուրիշներու գործիք ըլլալու հարկէն ազատ չըլլալով՝ ասոյգ եւ անասոյգ կը գրեն, եւ հետեւարար երկպառակութեանց չարժասիթ հանդիսանալով՝ Մանղումէի ծառայութիւն ընել կը կարծեն։ Եթէ Մանղումէի ոեւէ անձի դէմ գրածներն եւ յարձակումները. այսպիսի ազգասիրներու արդիւնքն են, կարծեմք թէ իրեն համար գովելի եւ օգտակար վախճան մը չենուենար, ինչպէս նաեւ Ձեր ազնուութեան դէմ ըրած անտեղի եւ անվայել հրատարակութիւնները, որք 'ի հարկէ այս տեսակ անխոհեմ գրչաց արդիւնքն ըլլալնուն համար իրեն պատիւ մը չբերին։

Այս առթիւ . . . խմբագիր, ձեր ազնուութեան նկատմամբ ասկից առաջ տուած վկայութիւններս կրկին կը հաստատեմք, զոր Մանղումէ՝ թիւր մեկնութիւններ տալով չարաչար գործածէր էր։

Ընդունեցէք . . . խմբագիր, մեր խորին գգացմանց հաւաստին։

Մնամք . . .

Ի դիմաց Թաղական խորհրդոյ

Աղոբէբոնիան

(Կնիք Թաղ. խորհրդոյ)

Ազգ. Հիւանդանոցի տպարանէն հրատարակուած Լիֆրատ օրագիրն հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ անցեալ կիրակի օրը Ս. Պատրիարքին ըրած այցելութիւնը։

ԽՐԻՄԵԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

Շարժումը կենսականին ողջապահիկ հոգին է։ Նոյ. 23ին կիրակի առաւօտ ժամը 5ին միջոցները շարժեցաւ Խրիմեան Ազգ. Ս. Հայրիկը Ազգ. Հիւանդանոցի խղճալեաց այցելութեան երթալու. ուր հասնելով մէկ քառորդ միջոց հանգչելէն ետքը, ամեն յարկերը մանաւորապէս շրջեցաւ, ամեն մէկ պատապարելոց գրեթէ առանձին առանձին կացութիւններն հարցուց ու անոնց ակնկալած մխիթարութիւնը չզլացաւ հայրական վայելուչ քաղցրութեամբ. հոգակրեան ուրեմն ուղեւորեցաւ 'ի Ս. արժարան, որոյ սեղանատունն ու ննջարանը շրջելով գնաց նախակրթարան եւ յետոյ ուսումնարանին մէջ պատրաստուած դաստրաչէն կամարին տակ նստեցաւ որուն վրայ «Կենցաղ Ս. Հայրիկ» գրուած էր։ Այս միջոցին աշակերտք միաձայն ու դաշնակաւոր երգ երով ողջունեցին իրենց կարօտեալ Հայրիկը, եւ յետոյ աշակերտաց մին մասնաւոր ճառախօսութեամբ մը բոլոր աշակերտաց ուրախութիւնն ու համակրութիւնը յայտնեց Նորին Սրբազնութեան. յորմէ ետքը «Հեռեմ Հայաստանէն» երգը երգեցին. այն ատեն Ս. Հայրիկը սիրալիր եւ յուսաւոր բանիւք որք աշակերտաց ակնկալութիւնը լրցուց, որոյ համառօտութիւնն է այս։

«Ինչպէս օր ձեր Հայրիկը շնորհաւորելու այցելութիւն մը ըրի. եւ ալ ինչպէս պարտաւոր էի, ահա՛ առաջին այցելութիւնս ձեզ ըրի. «Հեռեմ Հայաստանէն» բառը ինծի սեպհական եղաւ. բայց ճշմարիտն ըսելով Հայաստան աւելի ձեզ կը կարօտի, եւ ժամէ 'ի ժամ աչեզ կը կոչէ, ու ես ձեզ հոն իրկելու չպիտի մոռնամ. այս յարկիս մէջ կան հիւանդներ, որք գտրմանուելէ ետքը հաղիւ իրենց կեանքը կրնան խնամել. կան ծերեր, անոնք այլ ուրս գործելու անձեռնհաս, 'ի շնորհս Ազգիս պիտի ապրին հոս կենաց չրջանին աւարտելու. առնոնցմէ Ազգը վերանորոգութիւն՝ կենդանութիւն չ'սպասեր. այլ եթէ հոս կենդանացուցիչ մաս մը կայ՝ այն մի միայն դուք էք, սիրելի զաւակներս. դուք այլոց պէս մէկ հոր կամ մօր բաղդին ու շնորհացը տակը չէք, այլ երկանիկ քան զամենեսին Տաճկաստանի երկուք ու կէս միլիոն Հայոց բաղդին ու շնորհացը զաւակներ էք, եւ իրաւամբ կըսպասուի որ դուք այս լուսաւոր վայրէն ձեր մտքերը դաստիարակութեան լուսովը վառէք, եւ դառնաք մեր Հայոց տան մթասատ խորշերը լուսաւորելու. այս կերպով մեծ է ձեր կոչումը . . . »։

Այս սիրալիր խօսքերը աւարտելով օրհնեց զամենեսին. եւ երբ պիտի երթար, աշակերտք «մնաս բարեա՛ւ» երգեցին, ո՛ւր Ս. Հայրիկը երգն ընդմիջելով «չէ՛, մնաս բարեա՛ւը չեմ ընդունիր ես դեռ շատ պիտի դամ» ըսաւ, եւ այս օրինակ համակրութեամբ լցոյց զամենեսին, եւ հիւրանոցը պարզ ճաշ մը ընելէն ետքն Ազգային Հիւանդանոցի տումարին մէջ հետեւեալը գրեց, ու ժամը 8ու կէսին մեկնեցաւ 'ի Սամաթիա, ուրկէ յաստկապէս Թաղ. խորհրդոյ Մեծ. անդամոց ոմանք 'ի կողմանէ թաղեցւոյ պատգամաւոր եկան Ներսին սրբազնութիւնը հրաւիրելու։

Հաւասիկ Ս. Հայրիկին արձանագրութեան պատճէնը։

«Ազգային հիւանդանոցին այցեր-
«լութիւն ընելով՝ բուսական բարոյ-
«վիճակի մէջ նկատեցինք. բարեկար-
«գութեանց մասերը ըստ արժանւոյն
«բարւոքած է, եւ օր ըստ օրէ բար-
«ւոքելու յոյս կընծայէ, երբ ազգային
«օժանդակութիւնն առատ նպաստ
«մատուցանէ. առ այժմ այսչափով
«գոհ լինելով, մեր սրտի շնորհակա-
«լութիւնը կը յայտնենք առ հասա-
«լակ հոգաբարձուաց, եւ ամեն հա-
«ւատարիմ գործակալաց՝ այս արձա-
«նագրութեան մէջ»։

«Ստորագրութիւն
«Խրիմեան Հայրիկ»

Ս. Հայրիկը Սամաթիա հասաւ. ուր երգերով եւ մեծ համակրութեամբ ընդունեցին զինքը, եւ վարժարանի յառաջադէմ աշակերտներէն երկու աղջու ճառախօսութիւններ ըրին, որոնց գրեթէ 'ի պատասխանի Ս. Եկեղեցւոյ մէջ ժամի մը չափ միջոց իւր սրտի վսեմ զգացումները արտայայտեց ժողովրդեան, եւ այսպէս հայրական ոգին յամենեսին զեղեալ ուղեւորեցաւ 'ի Պատրիարքարան, ուր «Կենցէ Խրիմեան» բառերով ժողովուրդը իւր բաժանումը կնքեց։

1869 հոյ. 27 Կ. Պոլիս

. . . տէր.

Ազատաբոյր Մասիսէդ հրատարակութիւնը խնդրելով ներկայս գրելու իրաւունքը՝ հայրենասիրութեան այն պարտուց ծնունդն է, որ անբռնաբարելի է։ Ընթերցայ եւ ես 'ի թիւ 464 երէկեան օրաթերթիդ Երզնկայէն եկած նամակը, եւ կը վստահամ նոյնին վրայ սա հակիրճ տեսութիւնս սիրելի Մասիսէդ շնորհիւ ազդայնոցս ներկայացնել։ Իմ հայրենակցացս այն նամակը՝ այսքան հեռի 'ի չգոքորթութենէ, իրական ճշմարտութիւն է, բայց 'ի չհամազգեաց լծեալ զարմանալի զգացմամբ լի. պարզ ըսեմ, Երզնկացւոց այն նամակը՝ հայու մ'եւ հայ սրտերու համար սրքան ուրախալի էր, բայց եւ այնքան ալ տրտմաբեր։ Ուրախալի կըսեմ այն տողերուն նկատմամբ որ մեր վիճակին կառավարիչ Զաեմ. Ալի Ռիզա պէյի ազնուախոհ հոգատարութեանց եւ ընթացից կը պատկանէին։ Քանզի այս անձը՝ արդարեւ իր պաշտօնավարութեան մէջ հազուագիւտ է, եւ այնց բարձր դասակարգութենէն՝ որք Տաճկաստանի բարօրութիւնն ու յառաջադիմութիւնը հաւասարութեան կենսատու սկզբան եւ գաստիակութեան մէջ կը տեսնեն։ Հեռի է այս անձէն այն գոռոզ գաղափարները, որք իր եւ ժողովրդեան մէջ անջրպետ մեծ կըրնան կանգնել. իր գուռը բաց է հարստահարեալն եւ թշուառին, եւ յօժարակամ է ամէն բողոք ինք լսել, եւ ընդ փոյթ արդարն վճռել։ Շատերն եւ մանաւանդ դաւառացի հայերն՝ թերեւս սքանչանան երզնկայու կառավարչին նկատմամբ մեր եւ օրաթերթիդ մէջ տեսնուած առաջին եւ երէկեան նամակներուն վրայ, եւ չափազանցութիւն նշմարեն. բայց ոչ, կը սըխալին, զի իրական ճշմարտութիւնք են, եւ ոչ բառերու չարք։ Իսկ տրտմաբեր կըսեմ, նամակին այս լակոնացի խօսքերուն. «ուր էր եթէ ոչ հաւասարող գէթ հետեւող ըլլար տեղւոյս առաջնորդը... մեզք հայութեան»։ . . . Տէր, ներեցէք որ սա իմ բրած ուրախ եւ տրտում բառերս քաջ ըմբռնելու համար՝ Առաջնորդ սրբազանին եւ Միթէսարբէին սուղ ինչ բաղդատութեանը մտնեմ։ Առաջնորդը կը զլանայ անդամ իր առաջնորդարանին կից եղած դպրոցին այցելութեան ելլել, իսկ Միթէսարբէը կը գերազանցէ զայն՝ իր յաճախ հայ եւ տաճիկ դպրոցաց բրած այցելութեամբը եւ թէ բանիւ եւ թէ գործով քաջալերելով։ Առաջնորդը՝ իր անձը անփութութեան տուած՝ չմտածեր ազգին. բայց Միթէսարբէին հաւասար ըմբռնելով կը գործէ արժանը եւ կը կատարէ իր պարտքը։ Ալի Ռիզա պէյի հրամանաւ Ս. Երրորդութիւն եւ Ս. Սարգիս եկեղեցեաց հրապարակի կողմն եղած պատերուն ներս մըզուած կտորները՝ որ անոնց տեսութիւն տուեր էր, կուզղուի կընդարձակի եւ վայելուչ զանգակատուն մը կաւելնոյ. բայց Գրիգոր սրբազանը՝ դէթ ակնարկ մը չնետեր կայսերական հրովարտակն առ ձեռն եղած Հայրապետական դիւանի եկեղեցւոյ չինութեան խնդիրը կարգադրելու համար։ Վերջապէս . . . տէր, առանց բաղդատութեան խորերը յանելու, սոսկանկատմամբ մեր Ամենապատիւ Խրիմեան Հայրիկի բրած մէկ ճշմարիտ խօսքովը կնքենք տեսութիւնիս։ «Ձեր Միթէսարբէին գովեստից արժանի է իր ժողովրդասիրութեամբն ու ուսումնասիրութեամբն, զոր հաստատեցին Բաբերդ ինձ ընդ առաջ եկող երզնկացիք. բայց առաջնորդնիդ . . . սակայն ինչ օգուտ, հիմա ամեն տեղ առաջնորդաց սովութեան դար է»։ Ա՛խ, երբ պիտի վերջանայ սա առաջնորդաց սովութեան դարը՝ եւ յաջորդէ լիութեան տարիներ, որով կենդանանայ հայութիւնը։

Այն յուսով մնամ սիրելի աղլիս

անձնուէր

Սրբենոյթ հայ մը

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՄ

Պոլիս Մահմուտ վեզիրի վերի գլուխը Գալաշրգիի խանի քովի դրատունը ամեն տեսակ պիտանի գրքեր ու տետրակներ, կտրանդէք տալու յարմար, կծախուին ժամանակով։ Նոյնպէս յիշեալ դրատունը կը գտնուին դաղղիարէն ու անդղիարէն եւ ուրիշ լեզուներով կարեւոր գրեանք։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԵՐԵԼԻԱՅՐՈՒՌ ՄԵՄՊԼՈՅ

ՆՈՒՊԱՐ--ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ը

ԿԱՐԱՊԵՏ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՈՒՍՈՒՄՆ ՓՐԻՍՏՈՍԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏՈՅ

Ըստ վարդապետութեան Առաքելական, մի, Սուրբ եւ Կաթուղիկէ Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց։

Այս աշխատասիրութիւնը՝ որ բարեյիշատակ Շահնազարեանց Կարապետ վարդապետի գործոց գլուխն է, մինչեւ հիմայ մեր Ազգին մէջ գտնուած հրատարակեալ այս տեսակ գործոց առաջինը կը համարուի՝ իւր պարզ եւ դիւրին ոճովը եւ Աստուածաբանական վեմ բացատրութիւններովը։ Այս գործը չէ թէ միայն եկեղեցականաց, այլ եւ ամէն Հայու օգտակար է ունենալ՝ իբրեւ Ս. Հանն Հաւատոյ՝ Եկեղեցւոյ եւ ազգայնութեան թշնամեաց դէմ։

Սը ծախսուի ամեն դրավաճառաց քով, եւ մասնաւորապէս Ա. Հ. Շահնազարեան վարժարանը, եւ Ֆաքմաքճըլար եօքուշու Պոլսաֆիեանի դրատունը։ Գին մէկ արծաթ մէճիտիյէ։

Ը

ՀԱՄԱՌՕՏ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՄԻՏՍՅԵԼԵԱՆԻ

Գ. Տպագրութիւն.

Ամեն դրավաճառաց քով կը գտնուի։ Գին 10 զուրուշ։

Գ.

ՆՈՒԻԷ ԿԱԳԱՆԳԻ

ԲԱՐԵՊԱՇՏ ՄԱՐԻԱՄԸ

Թարգմանութիւն Սընիկ վարդապետի

Ապահովեալ

Ազգկանց քիսանէական դատաբաբակութեան մասամբ իւիք օգնելու նպատակաւ՝ Էրժ. Սընիկ վարդապետ՝ այս անգամ յառաջիկայ Տարեգլխուն առթիւ այս թարգմանութիւնը կ'ընծայէ նոցա՝ ինչպէս որ յառաջագոյն մէջ բրած է։

Յուսալի է թէ յարգոյ վարժապետաց ակնարկութենէն չվրիպիր այս օգտակար աշխատութիւնը, եւ իւր նպատակին կը հասնի։ Այս է միայն թարգմանչին ալ խնդիրը։

Ամեն դրավաճառաց քով կը գտնուի։ Գին մէկ զուրուշ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

Սկսեալ 'ի 1772 ամէ Փրկչին մինչեւ յամն 1860

ՀԱՆԴԵՐՁ ԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԵԱՄԲ

Ե Ի

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԵՒԵԼԻ ԻՐԱՑ

Աշխատասիրութեամբ

Աւետիս վարժապետի Պէրպէրեան

Փափագեան Սահեան էֆէնտին Լեւոնս պատուելիի այս աշխատասիրութիւնը ձեռք անցուցած ըլլալով մեզ ունի զայն երեք եւ կամ երկու հատորի բաժնելով (որ 900 երեսի մօտ կրնայ ըլլալ) ամբողջ հրատարակել. եւ այս հրատարակութեան համար բաժանորդագրութիւն մը բացած է հետեւեալ պայմաններով.

1. Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ վճարմամբ երեք արծաթ մէճիտ է ամբողջ գործին համար.

2. Տպագրութիւնն սկսելէ վերջը չորս արծաթ մէճիտ.

3. Իսկ տպագրութիւնն աւարտելէ վերջը հինգ արծաթ մէճիտի պիտի վաճառի ամբողջ գործը։

Բաժանորդագրութիւնը կընդունուի Պալթիոյ Ամենափրկչի վարժարանին մէջ՝ յատուկ տպուած եւ իւր ստորագրութեամբը վաւերացած ընկալագրով. նաեւ մայրաքաղաքիս մէջ դտնուող Հայ դրավաճառաց միջոցաւ ուղղը կրնայ բաժանորդ գրուիլ։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆՔ

ԼՕՆՏՈՆԻ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՇՈԳԱՆԱՒՈՎ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ 137 ԼԻՏՆՀՕԼ ՍԹՐԻՊ ԼՕՆՏՐԱ

Այն ընկերութեան գործակալը պատրաստ է խիստ չահաւոր պայմաններով ապահովել որ եւ է ծովային վտանգներու դէմ թէ չոգենաւով ըլլայ եւ թէ առագաստանաւով։

Գիներու եւ ուրիշ տեղեկութեան համար ուզողը կրնայ դիմել այս գործակալութեան դրասենեակը Մ. Քուզինէրիի ֆէրէոէին մէջ, Ֆրանկայ թաղ։

ՀԷՆՐԻ . ՐՕԶ. գործակալ։

ԶՄԻՌՆԻԱ։

Ն ՖԱՅՐ ԳՐԱՍԵՆՆԱԿ

ՀՐԿԻԶՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ 1710ԷՆ ՀԻՄՆՈՒԱԾ

Այս ընկերութիւնը կ'ապահովէ չէնքերու, կարասիներու, վաճառքներու եւ գործատուներու հրկիզութեան դէմ եւ այլն. որոնք Իզմիրի եւ անոր շրջակայից մէջ կ'գտնուին։

Սը ֆայր գրասենեակը մի եւ նոյն օգտակար միջոցները կուտայ ապահովեալներու ինչ որ ուրիշ ընկերութիւններ կրնան տալ։

Պահանջուած գիները մասնաւոր դաշնագրութեամբ մը նոյն են, ինչ որ տեղւոյս մէջ ուրիշ Անգղիացի ընկերութիւններ կ'պահանջին։

Սառարգելալը արտօնութիւն ունի հոս ընկերութեան դէմ բոլոր պահանջումները գոհ ընել։

ՀԷՆՐԻ Է. ՐՕԶ գործակալ։

Քուզինէրիի ֆէրէոէն. Ֆրանկայ թաղ. թիւ 10 եւ չուկան Իէնի խանի մէջ (Ըսպարթալը Նոր խան։

ԶՄԻՌՆԻԱ

ՐՕՅԼ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԿԻԶՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ

Դրամագլուխ	լիրա սթերլին	2,000,000
Սեպհական արժեթուղթ աւելի քան	»	1.500 000
Տարեկան եկամուտ	»	800.000

Իզմիրի եւ շրջականերու մէջ դտնուած ամեն տեսակ չէնքերու, ինչպէս տուներու, խանութներու, մթերանոցներու գործատուներու, նոյնպէս մեքենաներու, կարասիներու եւ վաճառաքներու հրկիզութեան դէմ, ասոնցմէ զատ նաեւ կենդանիի համար կ'ապահովէ։

Ֆ. ՏԱԹՕՏԻ

Թիւ 39, Զուղուբ խան։

ԶՄԻՌՆԻԱ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Ա Ր Մ Տ Ի Ք

Յարեն կարծր Գէսարապիա		29 - 31
« » Ազատ		29—31
» » Գալէրք		29—31
» » Գարկաղ		28—29
» » Թէքիրտաղ		28—29
» կակուղ Ազատ		28—29
» » Գէսարապիա		
» » Գուրկաղ		
» » Վատնա		23—26
» » Գալէրք		23 - 26
Կիրքա Թունա		28—29
Եգիպտացորեն Թունա		12
» Անատոլ.		12½
Գարի Թունա		11
» Անատոլ.		11½

ԽՈԶԱԿ ԶՈՐ

Գուրսա		Ղ.	—	հօխան
Անատոլու	»	»	—	»
Բօլօս	»	Ֆր.	—	»
Էսիրնէ	»	»	—	»
Ֆակաձ	»	»	35—50	լիր. 115

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Բամպակ Կէյվէ	հօխա	11 1/8 —
» Իզմիր	»	11 1/4 —
» Ադանա	»	10 1/4 —
» Պարսկաստան	»	8 —
» Վրաստան	»	9 1/2 —
Բուրդ Անատոլուլուացուած	»	10 1/2 —
» » Չլուացուած	»	7 —
» Բուռմէլի լուացուած	»	11 —
» » Չլուացուած	»	6.20 —
Ճէյրի Լնկ. եւ Գաց.	»	16 20 —
» Թոխատ	»	11—13
» Զորում	»	11—13
Մաղը Պարսկաստան	»	11—11.20
» Անատոլու	»	10—10.20
Սալէպ Գասթամպոլ	»	14—16
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	48—50
» Գասթամպոլ	»	48 - 50
» Գէյրաղար	»	48—50
» Զէրթէղ	»	48—50
» Վան	»	27 —
Մեհաք Պարսկ. Բէյտ	»	40—55
Աֆիոն	»	405—415
Քիմիք	»	28—35
Սուսամ	»	3 15—3 40
Կատուատի հունտ Անատ.	Քիլ	37—
« Բուռմէլի	»	30—
Զէթ Մուտանիա	հօխայ	8—
Զէթ Այվալը	հօխայ	8—
» Սաքիզ	»	19—
Աճառ (Սապօն) Գանտիա	»	—
» » Միտիլլի	»	—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

			Ղուրուշ
Խամվէ Բիօ	100	հօխան	700—840
Շարար փուչի Անգղ.		Կնդ.	250—252
» » Գաղղ.		»	—
» գլուխ Գաղղ.		»	290—
Ճայ Բօնկօ		հօխան	50—70
» Բէլքօ		«	28—40
Անագ (Գալայ)		Կենդ.	860 լիր. 100
Պղպէղ (սպիգէտ)		հօխայ	6—
Լեվակ (չիվիտ) Գլենկալա		»	120—140
» » Մատրաս		»	140 - 160
Զինք տախտակ	100	հօխան Ֆր.	108—110
Երկաթ ձուագեր			60—
» տախտակ			62—
» ռեւեռցու			70—
Քարֆիձա			90—
Բրինձ խտալիոյ	100	Քիլ. Ֆր.	39—41
Կարագ եղ Ռուսիոյ		Ղրշ.	12 3/4 —
Խաւիար		»	24—30
Կաուտաչէթ Անվերս. սնտ.			9—12
		Քիլ.	—
Թիթեղ (Թէնեքէ) զոյգ սնտ.			—

Մասիս լրագրոյ բաժանորդագրութեան տեղերն են կ. Պոլիս Զէյնիլի խանը վերի յարկը թիւ 6 Մասիսի խմբագրատունը

Իսկ դաւառաց մէջ հետեւեալ հոդաբարձուց տեղեակները

ԻԶՄԻՐ . . . . . .

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Թորոս աղա Ռոկերիչ.

ԱՏԱՐԱԲԱԶԱՐ Յարութիւն աղա Նազարեթեան.

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Էլմասեան

ԿԱԲԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.

ՍԵՐԱՍՏԻԱ. Վարդան էֆէնտի Աբգարեան։

ԵԱՇ. Մ. աղա Խաչիկեան.

ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.

ԵՐԶՆԿԱՅ. Ընթերցասիրաց Թանգարան

ՎԱՆ. Գրիգոր աղա Խաճանեան.

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրութիւնները այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

Խմբագիր-Տնօրէն
Կ. Ս. ԻԹԻԹՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ